

Aizvien vairāk Latvijas ainavu papildina aitu ganāmpulki. Aitas gaļa pamazām kļūst iecienīta, un zemnieki pārlicinājušies, ka aitas ir vērts audzēt. Taču no aitam iegūst ne tikai gaļu, arī vilnu. Gadsimtiem tā bijusi vērtīgs produkts, tagad aitkopji nezina, kur to likt. Parasti aitas tiek cirptas reizi gadā, no viena dzīvnieka vidēji var iegūt ap četriem kilogramiem vilnas. Parēķināts, ka ik gadu Latvijā izaug teju 500 tonnas vilnas.

■VASARAS GANĪBĀS. Latvijā audzē vairākus simtus tūkstošus aitu un no katras var nocirpt ap četrus kilogramus vilnas. Tā ir bagātība, ko neprotam izmantot.

SARMĪTE FELDMANE,
teksts un foto

“Aitu vilnu nevienam nevajag. Jābūt ļoti lielai veiksmei, lai pārdotu un nebūtu mīnusā,” saka SIA “ARENISO” aitkopis MATĪSS APSĪTIS no Pārgaujas Straupes pagasta. Var vien piebilst, ka aitas nociršana izmaksā trīs četrus eiro. “Kāds kādu mazumiņu nopērk, bet tas nav risinājums. Stāv tonnām vilnas,” stāsta aitkopis.

SIA “Cimbuļi” Tauresnes pagastā audzē gaļas šķirnes *Ile de France* aitas. Saimnieks KRISTAPS DRIKIS pastāsta, ka tām ir divreiz mazāk vilnas un tā ir smalkāka nekā citu šķirņu dzīvniekiem, kurus audzē Latvijā. “Iegūt kvalitatīvu vilnu nav nemaz tik vienkārši, kā šķiet. Vilnai jābūt tīrai, tā pēc nociršanas jāšķiro,” atgādina aitkopis. Arī viņa saimniecībā vilna krājas. “Katru gadu kāds uzro-

Krājas aitu vilnas tonnas

das un paņem vairāk. Pēdējā laikā aitu vilnu sāk izmantot māju siltināšanai. Vietējām rokdarbniecēm kāds maiss noder,” pastāsta K.Driķis un uzsver, ka Latvijā domāts par eksportu, bet tad vispirms vajag kvalitatīvu vilnu, tā jāsaspiež transportēšanai.

Zosēnu pagasta zemnieku saim-

niecības “Mazvieki” saimnieks GUNĀRS CIEKURZNIS vien nosaka: “Vilna krājas, nezinu, kur likt.” Vairākus gadus saimnieki paši vilnu mazgāja, žāvēja, tad pārdeva un mainīja pret dziju Limbažu “Tīnē”, kas pieņem tikai mazgātu dziju. Gunārs atzīst, ka vilnu mazgāt ir smags darbs, to pārtraukuši, kad bija sau-

sa vasara un sāka trūkt ūdens. “Ik pa laikam jau pakļūst valodas, ka kāds iecerējis kaut ko veidot, vai nu mazgāt vilnu vai sameklēt kādus tirgus. Bet viss ātri piekļūst,” saka aitkopis. “Mazvieki” ir arī tūrisma saimniecība, te var ne vien apskatīt Latvijas tumšgalves šķirnes ganāmpulku, bet tiek arī piedāvāts iegādāties dziju, izstrādājumus no aitas vilnas, ko radījušas vietējās meistares.

Vēl nesen saimniecībā bija ap 200 aitu liels ganāmpulks, tagad atstātas vien 40 aitu mātes. “Aitkopību turpināšu, bet samazināšu ganāmpulku. Patlaban aitkopība nes zaudējumus. Audzētāju Latvijā daudz, ganāmpulki lieli, subsīdiju par aitu mātēm vairs nav. Arī gaļas cena ir zema,” vērtē saimnieks. Saimniecībā plāno vasaru, ja situācija valstī mainīsies, tad jūlijā varētu pieņemt ģimenes.

Ciemošanās aitkopības saimniecībā ir nozares popularizēšana. “Gan jau kaut kas mainīsies un arī aitu vilnu novērtēs,” bilst G.Ciekurznis.

Biedrības “Latvijas Aitu audzētāju asociācija” valdes locekle, aitu vērtēšanas eksperte, veterinārārste ILZE MIKELSONE atzīst, ka aitkopji spiesti no tās pievienotās vērtības, ko var iegūt no aitam, atteikties. “Tradīcijas mainās, vilnu maz izmanto audumos, cik nu rokdarbnieces. Vairs neesam gatavi mājās vilnu mazgāt, plucināt, vērtēt. Arī vilnas pārstrādes fabrikas vēl strādā ar vecajām iekārtām un pieredzi,” pārdomās dalās I.Mikelsone un uzsver, ka katrs aitkopis pats meklē iespējas, kur realizēt vilnu. Biedrība savulaik rakstījusi vairākus projektus, centusies ieinteresēt pārstrādātājus un ražotājus izmantot aitas vilnu. Diemžēl tie daži mēģinājumi, kas bijuši, nebija veiksmīgi. I.Mikelsone pastāsta, ka pirms gadiem jauni uzņēmēji iepirkuši aitu vilnu, kas cirpta ne agrāk kā pirms diviem gadiem, sapresējuši un veduši uz Ķīnu, bet aitkopji diemžēl bija pārdevuši arī vecāku vilnu, uzņēmēji to nezināja, tā biznesa pajuka. “Arī kaimiņvalstīs aitkopji paši ģērē ādas, piedāvā vilnas dzijas, adījumus, vismaz tā cenšas izmantot vilnu,” teic I.Mikelsone un piebilst, ka Latvijā ir arī lamas un alpakas, to vilnu saimnieki sūtot pārstrādei uz Franciju vai arī mēģina tepat. I.Mikelsone pastāsta, ka aizvien populārāk kļūst aitu vilnu izmantot dārzos kā mulču, to liek arī kompostā.

“Latvijā ir tikai dažas vilnas pārstrādes fabrikas, tās nespēj visu pārstrādāt. Ja arī spētu, vai būtu noiets,” saka I.Mikelsone. Pazīstamākie pārstrādes uzņēmumi ir Dundagā, Limbažos, Rūjienā. Nav tā, ka vilnas pārstrādātāji ražotu tikai dziju. Top segas ar vilnas pildījumu, sedziņas bērnu šūpulītim un citas praktiskas lietas. □

Ķiploki jāamāk izaudzēt

SARMĪTE FELDMANE,
teksts un foto

Ziema ķiploku stādījumi zaļo. Ziema tiem bija diezgan liels pārbaudījums, nebija sala, arī sniega segas, kur paslēpties.

“Ziema problēmas neradīja. Pavasara salnas gan dažviet nedaudz apsaldēja galus, bet tā nav būtiska skāde. Tagad galvenais, lai pietiek siltuma un mitruma. Ja augsne kārtīgi pabarota ar zaļmēslojumu un kūtsmēsliem, atliek tikai augt,” saka pieredzējusi ķiploku audzētāja Sintija Rude no SIA “Latvijas ķiploks” Raunā. Viņa kopā ar kolēģi Inesi Krūklīti gan audzē ķiplokus, gan no tiem ražo dažādus produktus. Raunēnietes audzē Latvijā selekcionēto šķirni ‘Kente’ un vecu šķirni, kurai nezina nosaukumu. Tā kā šie ķiploki pieder pie porcelāna ķiplokiem, tad audzētājas tos tā arī dēvē. “Šīs divas šķirnes audzējam, uzmanām, vācam, stādām un sējam, lai atjaunotu sēklu,” stāsta S.Rude un

■ĶIPLŌKI ZAĻO. Lai izaugtu lielas, skaistas daivas, nedrīkst trūkt ne mitruma, ne saules un augsnei jābūt kārtīgi mēslotai.

piebilst, ka no sēkļa līdz pirmajai ķiploku ražai paiet trīs gadi. Sēkļa iesēj, rudenī norok bumbuli, tad to iestāda, rudenī norok un iestāda. Diemžēl jāreķinās, ka vasara var būt mitra, tad neizvairīties no puves un ķiplokos attīstās nelabvēlīgi mikroorganismi, kas gadiem bojā nākamās ražas. Ja vasara sau-

sa, daiviņas ir mazas. “Uzticamies pārbaudītām šķirnēm. Tas nekas, ka mūsu porcelāna ķiplokus grūti izaudzēt un izžāvēt, tie ir ļoti garšīgi, lielām daivām,” bilst raunēniete. S.Rude vērtē, ka Latvijā daudzi izvēlas ievestās šķirnes, bet tā ļoti viegli var ievest dažādas augu slimības. “Ja runājam par

šķirnēm, nu jau tās Latvijā sajaukušās. Esmu redzējusi vai septiņas pilnīgi atšķirīgas ‘Ļubašas’. Vairāki ir pamēģinājuši franču ‘Germidour’, bet nākamajā gadā tie negrib augt. Vērts pameklēt igauņu un krievu vecās šķirnes, tās ir izturīgas un gardas,” pārdomās dalās S.Rude un atgādina, ka dažādu šķirņu ķiplokiem garša atšķiras. Ķiploku audzēšana Latvijā paplašinās. To platības piecu gadu laikā ir palielinājušās 5,9 reizes – no 53 ha 2015. gadā līdz 314 ha 2019. gadā. Pat salīdzinot 2018. gada sezonas platības un pērnā gada, tās ir palielinājušās par 37%. Starp dārzena kultūrām ar tādu attīstības dinamiku nespēj lepoties neviena cita. Šīs ir platības, kas deklarētas atbalsta maksājumiem. Turklāt ir virkne audzētāju, kuri ķiplokus audzē pavisam nelielās platībās.

“Interese par ķiploku audzēšanu tomēr nedaudz samazinās. Daudzi izmēģinājuši un atteikušies, jo tas nemaz nav tik viegli. Arī pircēji kļūst aizvien prasīgāki, viņi vēlas kvalitatīvus ķiplokus un par tādiem gatavi maksāt. Pircēji skolo audzētājus, kuri pārlicinājušies, ka labāk audzēt mazāk, bet tādu produkciju, kurai būs noiets,” saka S.Rude. □

Par kooperatīvu vērts zināt

Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija (LLKA) sadarbībā ar kooperācijas ekspertiem un tiesību speciālistiem vietnē www.llka.lv/rokasgramata laidusi klajā elektroniski pieejamu grāmatu “Lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību kooperācijas pamatprincipu rokasgrāmata”. Tajā saprotamā, vieglā formā ir informācija par kooperatīva uzbūvi, darbību, struktūru, vadību, kooperatīva biedru lomu un citiem jautājumiem. Grāmatas autori ir Aivars Latkovskis, Kaspars Vecozols un Linda Uzkalne. Par pieredzi stāsta lielāko kooperatīvu vadītāji: Edgars Ruža no kooperatīva “LATRAPs”, Grigorijs Rozentāls no kooperatīva “Mežsaimnieks” un citi.

LLKA vietnē ir pieejama gan rokasgrāmatas pilnā versija ar iespēju to lejupielādēt, gan saīsinātais variants. “Tā kā ik pēc laika mainās likumdošana, šādi izdota rokasgrāmata vienmēr saglabās aktualitāti, jo nemitīgi tiks sekots izmaiņām un rokasgrāmata tiks papildināta,” uzsvērusi LLKA izpilddirektore, rokasgrāmatas līdzautore Linda Uzkalne. □

Sagatavojuši
SARMĪTE FELDMANE